

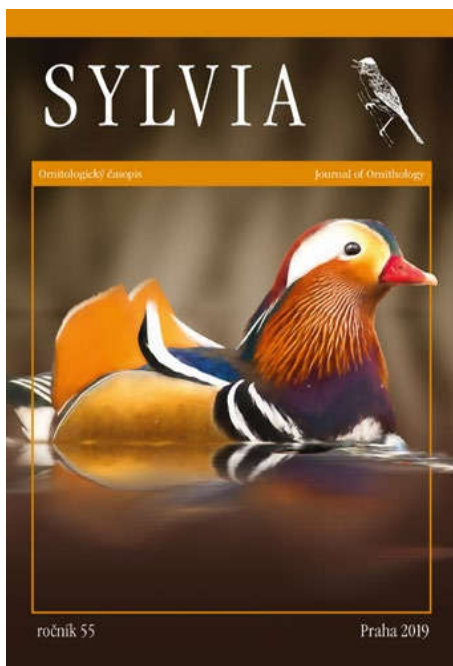
Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice

ISSN 0231-7796

Jiří Šírek¹⁾¹⁾Tržní náměstí 63, 752 01 Kojetín, Česká republika, e-mail: jirka.sirek@seznam.czVavřík M., Šírek J., Šindel M., Mlíkovský J., Horáček J., Heyrovský D. a Šimek J. 2019: Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice. *Sylvia* 55: 2-74.

V 55. čísle sborníku *Sylvia*, který vyšel v závěru roku 2019, zveřejnila Faunistická komise ČSO článek s názvem *Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice*. Jeho výsledkem je 73 stránkový revidovaný přehled druhů vycházející z téměř tří set revizí záznamů naší avifauny od roku 1800 do konce roku 2018. Prověřeny a zkontrolovány byly nejen literární záznamy, ale také doklady v muzejních sbírkách.

Pro účely této práce se FK ČSO rozhodla prověřit pozorování druhů, u nichž bylo z našeho území známo nanejvýš 10 záznamů, případně u nich nebyl dosud žádný záznam prověřován. V tomto článku jsou zahrnuty i druhy, u nichž počet záznamů přesáhl 10, a to díky novým zjištěním v průběhu revizí. Zvláštní pozornost byla věnována druhům s jediným pozorováním na území ČR. Dále byly prověřovány druhy, u nichž došlo v průběhu posledních let k významným taxonomickým změnám. Revidována byla pozorování z období od 1. ledna 1800 do 31. prosince 1999. Pozorování zasláná nebo získaná později, tedy v letech 2000–2018, byla revidována pouze v případě, že se jednalo o jediné nebo první pozorování druhu nebo se objevily nové informace, které by mohly mít vliv na původní určení. Celkem bylo revidováno 274 záznamů. Řada údajů byla ověřována od doby jejich získání vůbec poprvé. Znovu prověřeno bylo 98 pozorování již dříve schválených FK ČSO. Revize probíhaly v letech 2002–2019 a podíleli se na nich autoři článku - členové FK ČSO a Jiří Mlíkovský.

V rámci ověřování správnosti určení a objasňování původu preparátů navštívili, případně kontaktovali členové FK ČSO muzejní sbírky řady muzeí v ČR i v zahraničí. Celkem bylo ve sbírkách muzeí prověřeno 104 existujících preparátů. Byly získány informace z mnoha desítek popisů v časopisech i knihách (mnohé z 19. století) a byla kontaktována řada zahraničních odborníků.

Při revizi pozorování byl kladen důraz především na existenci popisu, případně na dochované doklady. Dokladem se rozumí preparát, fotografie, videozáznam, nahrávka hlasu a telemetrický záznam přeletu nad naším územím. Historická i současná pozorování, u nichž nebyl získán nějaký typ dokladu a která byla publikována bez popisu, nebylo možné hodnotit, a proto nejsou nadále považována za akceptovaná. U několika obtížně identifikovatelných druhů se podařilo prokázat záměny s běžnějšími druhy, v dalších případech popisy neodpovídaly současným poznatkům o vzhledu druhu, případně nevylučovaly záměnu s jinými druhy. V několika případech byly okolnosti pozorování nejasné, neshodovaly se poznámky od nezávislých pozorovatelů a ve výjimečných případech bylo dokonce odhaleno falšování dokladů.

Z 274 revidovaných záznamů bylo 143 akceptováno, 114 zamítnuto a 17 přearženo z kategorií A–C do kategorií D–E. U každého druhu je uveden aktuálně platný počet akceptovaných pozorování v kategoriích A–C od 1. ledna 1800 do 31. prosince 1949, od 1. ledna 1950 do 31. prosince 1988 a od 1. ledna 1989 do 31. prosince 2018. Mnohá, v naší literatuře po léta tradovaná pozorování a doklady, jsou díky této revizi přehodnocena a český seznam ptáků tak přišel o některé druhy, které obsahoval dříve. Oproti seznamu publikovanému v roce 1995 bylo vyřazeno 12 druhů, naopak o 22 druhů byl seznam doplněn. Avifauna České republiky tak čítala ke konci roku 2018 celkem 397 druhů ptáků. Faunistická komise bude i nadále pokračovat v revizích, doplňování a aktualizaci přehledu pozorování vzácných ptačích druhů z našeho území.

Mezi ty nejzajímavější změny patří určitě vyřazení husy krátkozobé (*Anser brachyrhynchus*) ze seznamu;

vyřazena byla ovšem jen na velmi krátkou dobu, protože již po roce bylo jedno nové pozorování uznáno jako nezpochybnitelné. U řady druhů došlo k přearžení do kategorie „D“, tedy do druhů s nejasným původem včetně možnosti úniku ze zajetí. To se týká mnoha druhů vrubozobých, tedy ptáků často chovaných v zajetí a často z nich také uletujících, jako např. kachnička karolínská (*Aix sponsa*), polák dlouhozobý (*Aythya valisineria*), hohol islandský (*Bucephala islandica*), morčák chocholatý (*Mergus cucullatus*), dále např. strnada hnědohlavého (*Emberiza bruniceps*). U několika druhů nebylo možné podle popisu vyloučit záměnu s jiným druhem (turpan pestrozobý, *Melanitta perspicillata*; kormorán chocholatý, *Phalacrocorax aristotelis*; kulík hnědokřídý, *Pluvialis dominica*; koliha tenkozobá, *Numenius tenuirostris*; drozd plavý, *Turdus obscurus*). U dalších druhů byl konstatován nejasný původ exempláře (alkoun malý, *Alle alle*; sojka zlověstná, *Perisoreus infaustus*; vrabec pokřovní, *Passer hispaniolensis*), u některých druhů došlo k vyloučení na základě genetické analýzy (budníček iberský, *Phylloscopus ibericus*). Ani České republice se bohužel nevyhnulo záměrné falšování údajů o výskytu – na tomto základě byl z avifauny ČR vyloučen např. strnad černohlavý (*Emberiza melanocephala*) a jedno z mála pozorování sýkory azurové (*Cyanistes cyanus*). Z pohledu rodů na revizi „doplátili“ nejvíce drozdi (tři druhy) a strnadi (čtyři druhy). Po mnoha desetiletích byl konečně nezpochybnitelně zjištěn výskyt budníčka horského (*Phylloscopus bonelli*), u kterého existovala poměrně dlouhá řada pozorování včetně 19! záznamů v kroužkovacích přehledech, žádný z nich ale s jasným důkazem determinace. Mezi nově zjištěnými druhy avifauny ČR je zřejmě nejméně očekávaným druhem pěnice malá (*Sylvia nana*).